

European
Commission

Vzdelávanie a odborná príprava 2020

Hlavné témy pracovných skupín

2014 – 2015

Systémy vzdelávania a odbornej prípravy v Európe občanom ponúkajú mnohé príležitosti celoživotného získavania nových vedomostí. Vyše jeden z desiatich žiakov však opúšťa školu bez dostatočnej kvalifikácie, menej ako štyria mladí ľudia z desiatich ukončili vysokoškolské vzdelanie a dvaja dospelí z desiatich majú nízku úroveň čitateľskej a matematickej gramotnosti.

Z toho vyplýva, že ešte treba veľa urobiť, aby naše systémy vzdelávania poskytovali Európanom zručnosti, ktoré potrebujú, aby si našli miesto na trhu práce a v spoločnosti. Výmena informácií o spoločných výzvach, úspešných reformách a osvedčených postupoch medzi členskými štátmi je neoceniteľná. Pracovné skupiny v strategickom rámci pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave 2020 (ET 2020) sú dôležitou hybnou silou takejto politickej spolupráce.

Počas uplynulých dvoch rokov si šesť pracovných skupín vymieňalo osvedčené postupy v oblastiach školskej politiky, vysokoškolského vzdelávania, odborného vzdelávania a prípravy, vzdelávania dospelých, prierezových zručností a digitálneho a otvoreného vzdelávania. Zhromaždilo sa v nich vyše 400 odborníkov z 28 členských štátov EÚ, kandidátskych krajín a krajín Európskeho hospodárskeho priestoru, ako aj európski sociálni partneri a európske združenia zastupujúce záujmové skupiny.

Mám tú česť predstaviť vám hlavné témy, ktorým sa venovalo týchto šesť skupín – súbor online nástrojov, tri referenčné rámce na posudzovanie zručností a niekoľko politických príručiek, ako aj dôležité politické posolstvá a skúsenosti.

Tento mesiac sa púšťa do práce šesť nových pracovných skupín, a tak verím, že táto brožúra poslúži ako užitočný a inšpiratívny základ podpory rozvoja kvalitných systémov vzdelávania a odbornej prípravy v celej Európe. Musíme pokračovať v reformách, aby sme si zachovali prosperitu a konkurencieschopnosť – a všetkým Európanom umožnili získať od života čo najviac.

Tibor Navracsics

Európsky komisár pre vzdelávanie, kultúru, mládež a šport

Február 2016

Obsah

PRACOVNÁ SKUPINA PRE ŠKOLSKÚ POLITIKU	2
PRACOVNÁ SKUPINA PRE MODERNIZÁCIU VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDELÁVANIA.....	5
PRACOVNÁ SKUPINA PRE ODBORNÉ VZDELÁVANIE A PRÍPRAVU	8
PRACOVNÁ SKUPINA PRE VZDELÁVANIE DOSPELÝCH	12
PRACOVNÁ SKUPINA PRE PRIEREZOVÉ ZRUČNOSTI	17
PRACOVNÁ SKUPINA PRE DIGITÁLNE A ONLINE VZDELÁVANIE	20

Hlavné témy prezentované v tomto dokumente spísala Komisia v spolupráci s členmi pracovných skupín. Tieto správy nevyhnutne nevyjadrujú stanoviská Komisie ani členských štátov. Ich účelom je zhrnúť hlavné závery neformálnej práce skupín.

Viac informácií o výstupoch pracovných skupín možno nájsť na internetovej stránke:

http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups_en.htm

Pracovné skupiny ET 2020 združujúce vyše 400 odborníkov z verejnej správy členských štátov a ďalších zainteresovaných strán sú jedným z hlavných prvkov **súboru nástrojov ET 2020**. Vďaka **vzájomnému učeniu a identifikácii osvedčených postupov** podporujú členské štáty pri riešení kľúčových problémov v systémoch vzdelávania a odbornej prípravy a dosahovaní spoločných priorít dohodnutých na európskej úrovni. Medzi rokmi 2014 a 2015 sa stretávalo **šesť pracovných skupín ET 2020**.

Pracovná skupina pre školskú politiku prišla s dvoma hlavnými výstupmi:

1. **Súbor online nástrojov** pre školy so sprievodnými **politickými posolstvami** o zavedení celoškolského prístupu na podporu inkluzívneho vzdelávania a zníženia miery predčasného ukončovania školskej dochádzky;
2. **Sprievodca o politikách na zlepšenie počiatočného vzdelávania učiteľov** s názvom „Formovanie celokariérnych perspektív v učiteľstve“ s príkladmi navrhovaných politických opatrení z celej Európy.

Pracovná skupina pre modernizáciu vysokoškolského vzdelávania na základe aktivít partnerského učenia a politických diskusií na úrovni GR vypracovala **kľúčové posolstvá**, ktoré prispievajú k implementácii agendy modernizácie, a to konkrétne v týchto oblastiach:

1. Reštrukturalizácia vyššieho vzdelávania
2. Financovanie v závislosti od výsledkov a dohody o očakávaných výsledkoch
3. Regionálny vedomostný trojuholník
4. Rozvoj medzinárodného aspektu, mobilita a novoprišli migranti
5. Zvyšovanie zamestnateľnosti
6. Zvyšovanie miery završenia vysokoškolského vzdelávania

Pracovná skupina pre odborné vzdelávanie a prípravu vypracovala **20 hlavných zásad** určených najmä pre tvorcov politík, sociálnych partnerov a poskytovateľov odbornej prípravy, ako vytvoriť priaznivejšie podmienky pre **intenzívnu učňovskú prípravu a vzdelávanie na pracovisku**. Spomínané zásady sa zameriavajú na tieto politické výzvy:

1. Vnútroštátna správa a zapojenie sociálnych partnerov
2. Podpora pre podniky, najmä MSP, ktoré poskytujú učňovskú prípravu
3. Atraktivnosť učňovskej prípravy a lepšie profesijné poradenstvo
4. Zabezpečovanie kvality vzdelávania na pracovisku

Pracovná skupina pre vzdelávanie dospelých na základe aktivít partnerského učenia a dvoch štúdií vypracovala kľúčové posolstvá a politické odporúčania s cieľom:

1. Zvyšovať základné zručnosti dospelých
2. Rozvíjať digitálne zručnosti dospelých a využívať zdroje otvoreného vzdelávania
3. Posilniť účinnosť, efektívnosť a súdržnosť politík

Pracovná skupina pre prierezové zručnosti prispela k rozšíreniu **spoločného referenčného rámca EÚ na posudzovanie jazykových a digitálnych zručností** a k vypracovaniu takéhoto rámca pre **vzdelávanie v oblasti podnikania**.

Pracovná skupina pre digitálne a online vzdelávanie prispela k rozvoju:

1. **referenčného rámca** na podporu vzdelávacích organizácií, aby plne rozvinuli potenciál digitálneho a online vzdelávania, teda tzv. rámca „digitálne kompetentných vzdelávacích organizácií“;
2. **kľúčových posolstiev** o týchto prvkoch otvoreného vzdelávania: zabezpečovanie kvality, tvorba a používanie zdrojov otvoreného vzdelávania.

Tento dokument poskytuje ďalšie informácie o týchto výstupoch. Je určený pre tvorcov politík.

PRACOVNÁ SKUPINA PRE ŠKOLSKÚ POLITIKU

Cieľom tejto pracovnej skupiny bolo pomáhať krajinám pri zlepšovaní školského vzdelávania podporou rozvoja politík partnerským učením a výmenou osvedčených postupov. Na základe tohto poverenia sa skupina zamerala na dve kľúčové výzvy: riešenie predčasného ukončovania školskej dochádzky a zlepšenie počítačného vzdelávania učiteľov.

Pracovná skupina prišla s týmito hlavnými výsledkami:

- „**Európsky súbor nástrojov pre školy**“ prístupný online so sprievodnými **politickými posolstvami** o zavedení celoškolského prístupu na podporu inkluzívneho vzdelávania a zníženia miery predčasného ukončovania školskej dochádzky
- „**Sprievodca politikami na zlepšenie počítačného vzdelávania učiteľov**“, ktorý skúma možnosti, ako by krajiny mohli zvýšiť relevantnosť a kvalitu prípravy učiteľov na ich náročnú úlohu. Navrhované politické opatrenia sú doložené množstvom príkladov z celej Európy.

Predčasné ukončovanie školskej dochádzky

V kontexte poklesu miery predčasného ukončovania školskej dochádzky v celej EÚ, ale aj výrazných rozdielov medzi európskymi krajinami, regiónmi a skupinami študentov, pracovná skupina preskúmala ako kolaboratívne prístupy na miestnej úrovni a úrovni škôl môžu najlepšie reagovať na zložitú a mnohorakú predčasnú ukončovania školskej dochádzky a podporovať úspešné vzdelávanie všetkých detí a mladých ľudí. Skupina si uvedomuje, že študenti ukončujú štúdium z rôznych a vzájomne prepojených dôvodov po dlhom procese postupnej straty záujmu, pričom sa k tomu často pridávajú aj slabé výsledky, a tak dospela k záveru, že škola je len jednou z inštitúcií, ktoré môžu riešiť problém predčasného ukončovania školskej dochádzky, ale nemôže postupovať izolovane, keďže motiváciu a úspech dieťaťa ovplyvňujú aj mimoškolské faktory.

Na základe výsledkov tematickej pracovnej skupiny pre predčasné ukončovanie školskej dochádzky (2011 – 2013) pracovná skupina vychádzala z predpokladu, že na riešenie otázky predčasného ukončovania školskej dochádzky je potrebný **celoškolský prístup**, ktorý znamená, že **celá školská komunita bude konať súdržne, kolektívne a v úzkej spolupráci so širokým spektrom externých zainteresovaných strán**. Skupina identifikovala potrebné politické podmienky a opatrenia na účinné zavedenie takýchto prístupov, ako aj veľké množstvo osvedčených postupov na úrovni škôl z rôznych členských štátov. Politickí činitelia a pracovníci z praxe môžu nájsť príklady osvedčených postupov a iné zdroje v novom „európskom súbore nástrojov pre školy“¹. Ide o jedinečnú online platformu, na ktorej aj v budúcnosti budú môcť spolupracovať zainteresované strany pôsobiace na poli vzdelávania v celej Európe. Súbor nástrojov v záujme podpory inkluzívneho vzdelávania a celoškolského prístupu pokrýva široké spektrum tém a bude sa priebežne aktualizovať a rozširovať.

Medzi kľúčovými **politickými posolstvami** pracovnej skupiny sú tieto odporúčania:

- Najefektívnejšie sa dá zabrániť predčasnému ukončovaniu školskej dochádzky tak, že všetkým deťom a mladým ľuďom sa zabezpečí rovnaká šanca získať prístup ku **kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu** s pútavými a vhodnými osnovami a inšpirujúcim a zameraným personálom a že sa im umožní podieľať sa na ňom a profitovať z neho.
- **V centre záujmu škôl** by mali byť **všetci študenti a ich rôzne potreby** – od študentov by sa malo veľa očakávať, aby dosiahli svoj plný potenciál.

¹ Dostupné na webovej stránke portálu School Education Gateway:
<http://www.schooleducationgateway.eu/sk/pub/index.htm>.

- Na podporu tímovej práce a spolupráce v školskej komunite a zapojenie vzdelávacích subjektov a iných zainteresovaných strán je potrebné **efektívne riadenie a usmerňovanie**, aby sa zabezpečilo úspešné vzdelávanie a zabránilo predčasnému ukončovaniu školskej dochádzky.
- Musí sa trvať na investíciách do **kontinuálneho profesijného rozvoja vedúcich pracovníkov škôl, učiteľov a ostatných zamestnancov škôl** so zameraním na informovanosť o príčinách predčasného ukončovania školskej dochádzky a na schopnosti a zručnosti potrebné na riešenie znevýhodnenia vo vzdelávaní a stratu záujmu študenta o vzdelávanie.
- **Procesy rozvoja a zlepšovania škôl** by mali zahŕňať ciele na riešenie základných príčin predčasného ukončovania školskej dochádzky a zapájanie celej školskej komunity, zainteresovaných strán, viacodborových tímov, miestnych verejných služieb, rodičov a rodín.
- Vzdelávanie je **spoločnou zodpovednosťou rodičov a školy** – musí sa zakladať na vzťahu vzájomnej dôvery a spolupráce medzi nimi.

Počiatkové vzdelávanie učiteľov

Pracovná skupina identifikovala počiatkové vzdelávanie učiteľov (PVU) ako kľúčovú oblasť v školskej politike z hľadiska podpory prechodu na nové pracovné a pedagogické postupy, kladenia základov pre schopnosť učiteľov prispôbiť sa meniacim sa podmienkam a okolnostiam a zvýšenia príťažlivosti učiteľského povolania.

Pracovná skupina sumarizovala výsledky svojej práce v príručke **„Formovanie celokariérnych perspektív v učiteľstve. Usmernenie k politikám skvalitnenia počiatkového vzdelávania učiteľov“**, kde vysvetľuje, prečo by tvorcovia politik mali kvalitu a relevantnosť programov PVU považovať za prioritu, a navrhuje možné politické riešenia.

Príručka sa zameriava na tri hlavné politické výzvy v oblasti PVU.

Po prvé, v príručke sa píše, že umožnenie zmeny si vyžaduje komplexné politiky, ktoré hladko **prepájajú rôzne fázy profesijného rozvoja učiteľov tak, že k nim pristupujú z hľadiska celoživotnej kariéry**. Uvádza príklady politik, ktoré sú založené na koncepcii **učiteľského povolania ako integrovanej kontinuity** a dbajú na snúbenie rôznych vzájomne prepojených hľadísk vrátane vzdelávacích potrieb učiteľov, systémov na ich podporu, profesionálnej dráhy, organizácie úrovni kompetencií a vplyvu školskej kultúry. V tejto súvislosti je PVU prvou časťou dlhšieho a dynamického procesu a nie samostatnou a úplnou fázou.

Po druhé, od učiteľov sa čoraz viac očakáva, že budú spolupracovať v záujme zlepšenia svojich vyučovacích postupov i vlastného vzdelávania. Skupina dospela k záveru, že úspešná **podpora učenia formou spolupráce** medzi učiteľmi si nielen vyžaduje zmenu praxe a pracovného prostredia; zároveň sa musí zmeniť aj spôsob zmýšľania a vyvinúť nová pracovná kultúra, pričom PVU bude zohrávať kľúčovú úlohu. Príklady z rôznych krajín zahŕňajú spôsoby, ako podnietiť a podporiť spoluprácu, napríklad akčný výskum, vytváranie sietí a školenia o kooperatívnom riadení.

Po tretie, v príručke sa uvádza, že v čoraz zložitejších vzdelávacích systémoch je **riadenie PVU** úspešnejšie, ak sa zakladá na kooperatívnych prístupoch, pri ktorých vlády zapájajú poskytovateľov PVU a iné zainteresované strany. Skúsenosti z jednotlivých krajín poukazujú na rôzne formy **kooperatívneho riadenia** (vrátane nových štruktúr, fór, mechanizmov a rámcov financovania), ktoré sú založené na dialógu a účasti a umožňujú zainteresovaným stranám niesť určitú zodpovednosť za kvalifikovaný pedagogický personál.

Príručka pri každom tematickom okruhu analyzuje kľúčové koncepcie a zároveň posudzuje **najnovšie opatrenia politiky** v celej Európe, uvádza príklady **opatrení na podporu zmeny** a v závere prezentuje **navrhované opatrenia politiky**.

PRACOVNÁ SKUPINA PRE MODERNIZÁCIU VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDELÁVANIA

Kľúčové posolstvá uvedené nižšie boli formulované na základe výmeny medzi odborníkmi zastupujúcimi vnútroštátne orgány a inštitúcie vysokoškolského vzdelávania ako výsledky seminárov zameraných na jednotlivé krajiny a sú podložené skúsenosťami z praxe².

Reštrukturalizácia vysokoškolského vzdelávania

Členské štáty chcú podporovať lepšiu kvalitu, účinnosť a reakcieschopnosť systémov vysokoškolského vzdelávania (VV). Na štruktúrálnej úrovni je jednou možnou reakciou reforma VV podporovaním vertikálnej alebo horizontálnej diverzifikácie a špecializácie medzi inštitúciami a/alebo konsolidácia založená na fúziách a alianciách. **S cieľom dospieť k VV, ktoré rovnomerne dosahuje ciele kvality, účinnosti a reakcieschopnosti, vlády by v spolupráci s kľúčovými zainteresovanými stranami mali určiť účel reformy a prijať zastrešujúcu víziu pre VV.** Mali by analyzovať možnosti zlepšenia systému VV a príčinnú súvislosť medzi plánovanými zmenami a očakávanými účinkami a výsledkami. Je dôležité konzultovať o potrebe a obsahu plánovaných zmien, aby si všetky strany uvedomili prepojenie medzi navrhovanou reformou a želaným zlepšením výkonnosti. Mali by sa vytvoriť **právne rámce na zjednodušenie reštrukturalizácie systému a posúdenie odhadovaných nákladov.** Napokon by vlády mali **poskytovať stimuly inštitúciami VV a monitorovať a hodnotiť výsledky reformy.** Reformy by mali byť sprevádzané stimulmi pre inštitúcie VV a náležitými monitorovacími a hodnotiacimi opatreniami.

Financovanie v závislosti od výsledkov a dohody o očakávaných výsledkoch

Je legitímne, aby sa orgány snažili zabezpečiť, že verejné investície do VV pomáhajú inštitúciami VV obohacovať spoločnosť a hospodárstvo. Kým transparentné financovanie podľa vzorca je základom inštitucionálneho financovania, vlády čoraz viac využívajú dohody o očakávaných výsledkoch, aby posilnili strategické plánovanie a zameriavanie inštitúcií na výsledky. **Dohody o očakávaných výsledkoch poskytujú pružný nástroj, ktorý môže doplniť financovanie podľa vzorca, pretože zahŕňajú kvalitatívne a kvantitatívne ciele s diferencovanými cieľmi v závislosti od jednotlivých inštitúcií.** Starostlivý výber kvantitatívnych cieľov a ich ukazovateľov zabezpečuje, že mechanizmus a príčinné súvislosti, vďaka ktorým tieto ciele inštitúcia môže dosiahnuť, sú jasné a umožňuje zber údajov. **Systémy založené na výsledkoch by mali byť relatívne jednoduché,** pretože vplyv konkrétneho ukazovateľa závisí od percentuálneho podielu finančných prostriedkov, s ktorými je spojený. Financovanie spojené s dohodami o očakávaných výsledkoch by v ideálnom prípade malo byť **doplnkom k existujúcim spôsobom financovania.** Ak má nesplnenie cieľov finančné dôsledky, výška financovania **by nemala ohroziť finančnú stabilitu inštitúcií.**

Regionálny vedomostný trojuholník

Inštitúcie VV môžu prispieť k rozvoju a rastu v regiónoch, kde sa nachádzajú, napríklad: a) posilňovaním inovácií vďaka výskumu; b) podporou rozvoja podnikania a obchodu; c) prispievaním k rozvoju ľudského kapitálu a zručností; a d) zlepšovaním environmentálnych a sociálnych podmienok regeneráciou a kultúrnym rozvojom.

² http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups_en.htm.

Inštitúcie VV, priemysel a miestne a regionálne orgány by v záujme vytvorenia silného regionálneho vedomostného trojuholníka **mali určiť spoločné priority na riadenie spolupráce a opatrení**, ktoré zohľadňujú potreby a potenciál regiónu, kde sa nachádzajú. Je dôležité zosúladiť vzdelávacie služby, ako aj výskum, vývoj a inovácie, ktoré realizujú inštitúcie VV, s regionálnymi potrebami a **posilniť spoluprácu a výmenu poznatkov medzi inštitúciami VV a širším hospodárstvom a spoločnosťou**. S cieľom mobilizovať potenciál inštitúcií VV pri regionálnom rozvoji by vlády mali **zabezpečiť inštitucionálnu autonómiu, pokiaľ ide o financovanie, mzdy a majetok**, zosúladiť finančné stimuly s cieľmi a uľahčiť preberanie zodpovednosti pred verejnosťou monitorovaním a vyhodnocovaním výsledkov.

Rozvoj medzinárodného aspektu, mobilita a novoprišli migranti

Sú potrebné komplexné stratégie na rozvoj medzinárodného aspektu vysokoškolského vzdelávania, aby Európa zostala pre medzinárodných študentov tou najatraktívnejšou destináciou a aby z neho profitovali aj študenti, ktorí sa nezúčastňujú na programe mobility. Inštitúcie VV môžu tiež zohrávať kľúčovú úlohu pri **integrácii novoprišlých migrantov**, ktorí sú často v hlavnom produktívnom veku, keďže polovica z nich má pod 25 rokov. Ich včasnú integráciu možno uľahčiť: i) efektívnymi systémami uznávania predchádzajúceho štúdia spolu s individuálne prispôbenými schémami na zlepšovanie zručností a premostovacím štúdiom; ii) intenzívnym jazykovým a kultúrnym vzdelávaním; iii) informáciami, poradenstvom a usmerneniami; a iv) zlepšovaním prístupu k VV odstránením obmedzení súvisiacich s pobytoвым statusom.

Zvyšovanie zamestnatel'nosti

Hoci absolventom VV sa vo všeobecnosti na trhu práce darí lepšie ako ich rovesníkom s nižšou kvalifikáciou, **systémy VV musia zabezpečiť, aby študenti získali vzdelanie, ktoré ich pripraví na meniacu sa budúcnosť**. Vlády môžu uľahčiť: a) identifikáciu budúceho dopytu po vedomostiach a zručnostiach; b) poskytovaním profesijného poradenstva; c) rozvojom relevantných programov VV a d) budovaním prepojení VV so svetom práce. S cieľom plne využívať potenciál prognóz potrebných zručností by sa malo uprednostniť **predpovedanie všeobecných zručností a schopností**.

Stavbu programov VV a profesijné poradenstvo možno zlepšiť tým, že sa sprístupnia súhrnné a anonymizované údaje o kariérach na vnútroštátnej úrovni. Vypracovanie relevantnej ponuky programov VV si vyžaduje **ústup od vyučovacej praxe, kde sa kladie dôraz na učiteľa**, a prechod k modelom výučby zameranej na študentov a **praktickým prístupom k učeniu založeným na riešení problémov**. Vlády môžu podporovať tento vývoj stimuláciou využívania aktívneho učenia, novými spôsobmi učenia a výučby a schémami, ako napríklad krátkodobými, multidisciplinárnymi a odbornými bakalárskymi programami, a odborne zameraným VV. Jedným z kľúčových opatrení na zvýšenie miery završenia VV je **zakotvenie vzdelávania na pracovisku a prierezových zručností do VV**, keďže má pozitívny vplyv na všetkých študentov, pokiaľ ide o motiváciu, úspešné absolvovanie štúdia a zamestnatel'nosť. Pracovná skupina súhlasila s tým, že pri tvorbe politiky by sa mala nájsť rovnováha medzi tým, ako inštitúcie VV reagujú na potreby trhu práce, a potrebou poskytovať študentom všestranné vzdelanie prínosné z dlhodobého hľadiska a pre spoločnosť ako celok.

Zvyšovanie miery završenia vysokoškolského vzdelávania

Zvýšenie miery završenia štúdia alebo zlepšenie študijných úspechov úzko súvisí s prístupom k VV a jeho kvalitou. Účinnnejšie kombinácie politik sa dosiahnu na základe **stanovenia jasných cieľov a priorít súvisiacich s prístupom a úspechom** a vzájomne sa posilňujúcich cieľov . Politiky opierajúce sa o fakty si vyžadujú **meranie úspechu z hľadiska celého životného cyklu študenta. Kombinácia celoštátneho**

a inštitucionálneho sledovania študentov a prieskumných systémov zameraných na študentov môže byť vhodným základom tvorby politik. **Výsledky by mali byť ľahko prístupné** všetkým zainteresovaným stranám tak, že sa budú transparentne zverejňovať a rozširovať.

Vlády by mali podporovať **komplexné a transparentné systémy rozvoja znalostí a zručností od predškolského až po terciárne a celoživotné vzdelávanie**. Výzvy týkajúce sa zavŕšenia VV môžu súvisieť s podobnými výzvami v sekundárnom vzdelávaní. Inštitúcie VV môžu aktívnou spoluprácou s miestnymi školami zvýšiť ambície a akademické výsledky potenciálnych študentov. Vlády môžu **využívať príťažlivé finančné stimuly na podporu nástupu osobitných skupín na vysoké školy a riešenie potrieb netradičných študentov**. Odstránením slepých uličiek vzdelávania, utužovaním spojení s rôznymi úrovňami a subjektmi a zlepšovaním uznávania predchádzajúceho vzdelávania sa prispeje k **budovaniu fungujúcich spôsobov podpory mobility naprieč systémom a v rámci neho**.

PRACOVNÁ SKUPINA PRE ODBORNÉ VZDELÁVANIE A PRÍPRAVU

Pracovná skupina pre odborné vzdelávanie a prípravu vypracovala **20 usmerňujúcich zásad** o vytváraní a podpore intenzívnej učňovskej prípravy a vzdelávania na pracovisku. Tieto hlavné zásady riešia štyri kľúčové problémy pri poskytovaní učňovského vzdelávania, konkrétne vnútroštátne riadenie a zapojenie sociálnych partnerov, podporu podnikov, najmä MSP, ktoré poskytujú učňovské vzdelanie, príťažlivosť učňovskej prípravy a lepšie kariérne poradenstvo, ako aj zabezpečovanie kvality vzdelávania na pracovisku. Tieto zásady sprevádzajú skutočné príklady z účastníckych krajín, ktoré vykresľujú, ako možno realizovať určité prvky učňovskej prípravy a vzdelávania na pracovisku.

Pracovná skupina sa skladala zo zástupcov členských štátov EÚ, krajín EZVO, kandidátskych krajín, ako aj organizácií sociálnych partnerov EÚ a poskytovateľov OVP, Cedefopu a Európskej nadácie pre odborné vzdelávanie (ETF) a predsedala jej Komisia.

Vnútroštátna správa a zapojenie sociálnych partnerov

Vlády by mali **zabezpečiť jasný a konzistentný právny rámec umožňujúci účastníkom procesu učňovskej prípravy účinne konať, pričom každý z nich má svoje práva i povinnosti (1)**. „Účastníci procesu učňovskej prípravy“ sú učni, firma poskytujúca učňovskú prípravu a škola alebo stredisko odbornej prípravy poskytujúce OVP. Právny rámec by mal uznávať status učňa ako študenta a zabezpečiť jeho právo na kvalitnú odbornú prípravu, ktorá rozvíja solídne, prenosné zručnosti.

Učňovská príprava viac ako akákoľvek iná forma vzdelávania a odbornej prípravy často podlieha rôznym právnym predpisom (v oblasti vzdelávania, práce atď.). Preto by sa pri vnútroštátnom riadení mala venovať osobitná pozornosť konzistentnosti. Aby boli právne predpisy účinné, mali by chrániť práva a povinnosti hlavných partnerov (poskytovateľov OVP, zamestnávateľov, učňov a sociálnych partnerov), pričom treba riadne zapojiť zástupcov zamestnávateľov a zamestnancov do riešenia otázok obsahu učňovskej prípravy, posudzovania a osvedčovania. Preto by sa vlády nemali pokúšať učňovskú prípravu mikromanažovať, ale radšej vypracovať vhodný právny rámec.

Vnútroštátne riadenie by malo uľahčiť **štruktúrovaný priebežný dialóg medzi všetkými účastníkmi procesu učňovskej prípravy vrátane transparentného spôsobu koordinácie a rozhodovania (2)**.

Pozornosť by sa mala venovať aj **posilneniu úlohy sociálnych partnerov budovaním kapacít, preberaním iniciatívy a priznávaním zodpovednosti za vykonávanie (3)**. Závazok sociálnych partnerov je dôležitým prvkom úspešného systému učňovskej prípravy. Sociálni partneri môžu napríklad zabezpečiť, aby programy učňovskej prípravy boli vysoko kvalitné a aby sa pravidelne skúmali s cieľom naplniť potreby trhu práce.

Okrem toho si kvalitná učňovská príprava vyžaduje podporu **systematickej spolupráce medzi školami poskytujúcimi OVP alebo školiacimi strediskami a firmami (4)**. Z takejto priebežnej spolupráce a podpory poskytovanej vďaka partnerstvám firiem a vzdelávacích inštitúcií na miestnej úrovni by mohli profitovať najmä MSP s obmedzenými administratívnymi zdrojmi.

Z učňovskej prípravy by mali profitovať učni, ako aj firmy, ktoré ju poskytujú. Pre mnoho takýchto firiem sú programy učňovskej prípravy prínosné, lebo môžu predstavovať zdroj pracovníkov vyškolených na plnenie osobitných potrieb danej firmy. Okrem toho učňovská príprava môže zvýšiť záujem o vzdelávanie u ostatných zamestnancov, čo vytvára „kultúru vzdelávania“ vo firme, ako aj v celom sektore. Preto je dôležité, aby riadenie **zabezpečovalo vyvážené rozdelenie zdrojov a výhod, aby to bolo vzájomne prínosné pre firmy, poskytovateľov vzdelávania, ako aj učňov (5)**.

Podpora pre podniky, najmä MSP, ktoré poskytujú učňovskú prípravu

Jasný a konzistentný právny rámec je dôležitý predpoklad, ale nemusí stačiť na motiváciu firiem, aby prijímali učňov. Mnohé podniky, najmä MSP, vzhľadom na administratívne náklady spojené s vymenúvaním školiteľov či so spoluprácou so školami poskytujúcimi OVP atď. stále učňov vnímajú ako záťaž. Preto môžu byť potrebné **podporné opatrenia, ktoré zatraktívnia učňovskú prípravu a sprístupnia ju MSP (6)**, aby firmy boli ochotné prijímať učňov.

S cieľom zabezpečiť zamestnateľnosť mladých ľudí by sa obsah a spôsob poskytovania učňovského vzdelávania mali priebežne aktualizovať, aby zodpovedali potrebám trhu práce, no zároveň dodržiavali kvalifikačné potreby konkrétnej firmy poskytujúcej učňovskú prípravu. To si vyžaduje **správnú rovnováhu medzi osobitnými kvalifikačnými potrebami firiem poskytujúcich učňovskú prípravu a zamestnateľnosťou učňov (7)**.

Je dôležité **zamerať sa na firmy bez predchádzajúcich skúseností s učňami (8)**, ktoré môžu potrebovať finančné i nefinančné podporné opatrenia.

OVP vrátane učňovskej prípravy môže zohrávať dôležitú úlohu aj v prípade sociálneho začlenenia znevýhodnených mladých ľudí, ktorí často nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy. To však pre firmy poskytujúce takéto učňovské stáže môže znamenať dodatočné náklady. Preto môže byť dôležité **podporovať firmy, ktoré poskytujú učňovskú prípravu znevýhodneným učňom (9)**.

Okrem toho môže byť dôležité **motivovať a podporovať firmy, aby učňom prideliť kvalifikovaných školiteľov a mentorov (10)**.

Atraktívnosť učňovskej prípravy a lepšie profesijné poradenstvo

Podpora učňovskej prípravy závisí nielen od motivácie firiem, ale aj od toho, aby mladí potenciálni učni a ich rodičia považovali OVP vrátane učňovskej prípravy za atraktívnu voľbu v porovnaní s inými dráhami vzdelávania. Je dôležité, aby sa OVP nevnímali ako „slepá ulička“, ktorá by komplikovala reorientáciu na inú vzdelávaciu alebo profesijnú dráhu. Preto je dôležité **podporovať priepustnosť medzi OVP a inými vzdelávacími a profesijnými dráhami (11)**. Priepustnosť možno posilniť napríklad tak, že absolventom OVP sa poskytne formálny prístup k vysokoškolskému vzdelávaniu, vytvorí sa premostňovacie programy a/alebo sa prierezové zručnosti začlenia do všetkých úrovní OVP.

OVP vrátane učňovskej prípravy v súčasnosti nemajú rovnaké postavenie ako všeobecné alebo univerzitné vzdelávanie a v mnohých krajinách sa zvyknú považovať za menejcennú formu vzdelávania a odbornej prípravy. Preto treba **zlepšiť obraz OVP a učňovskej prípravy podporovaním excelentnosti (12)**. Podporovanie excelentnosti znamená, že všetky zainteresované strany zapojené do poskytovania OVP vrátane učňovskej prípravy (učni, školy, učitelia, firmy poskytujúce učňovskú prípravu a sociálni partneri) by sa mali snažiť posilniť profesijnú hrdosť svojej odbornej domény čo najväčšou snahou o rozvoj kvalitných zručností a ich zviditeľňovaním na verejnosti.

Profesijné poradenstvo umožňujúce mladým ľuďom prijímať fundované rozhodnutia (13) je dôležitý prvok, ak sa mladým ľuďom má pomáhať pri prechode zo školy do zamestnania. Profesijné poradenstvo je nepretržitý proces, ktorý sa môže začať už na základnej škole a pokračovať zároveň s tým, ako mladí ľudia dospievajú a rozhodujú sa pre tú či onú dráhu vzdelávania alebo kariéru. Usmernenia by sa mladým ľuďom mohli poskytovať cez viacero kanálov – okrem osobného poradenstva by sa mohli využívať aj iné komunikačné cesty ako internet, telefónne horúce linky atď.

To, či mladí považujú štúdium za atraktívne a či ho úspešne završia, závisí aj od ich vzťahu s učiteľmi a školiteľmi poskytujúcimi OVP a od ich schopností. V záujme **zatraktívnenia učňovskej prípravy rozvojom schopností učiteľov OVP (14)** preto môže byť dôležité neustále aktualizovať odborné a pedagogické zručnosti učiteľov a

školiteľov poskytujúcich OVP. Okrem toho je kľúčová spolupráca medzi školami a podnikmi, aby sa zabezpečila kvalitná učňovská príprava a zlepšili jednak vedomosti učiteľov o súčasných pracovných postupoch, jednak vedomosti školiteľov o pedagogických a didaktických aspektoch.

Zvýšenie príťažlivosti OVP vrátane učňovskej prípravy si vyžaduje aj to, aby sa zmenilo zmýšľanie mladých ľudí a ich rodičov, ktorí môžu mať zastarané predstavy o OVP. Na zmenu myslenia treba **zatraktívniť OVP a učňovskú prípravu širokou škálou aktivít na zvyšovanie povedomia (15)**. Aktivity na zvyšovanie povedomia, ako napríklad „ochutnávky“ práce a job shadowing, t. j. pozorovanie kolegu pri práci, môžu mladým ľuďom pomôcť fundovane sa rozhodovať, aké štúdium alebo kariéru si zvolíť. Takýmito aktivitami sa navyše môže bojovať proti prevládajúcim stereotypom a predsudkom o OVP a učňovskej príprave. Aby boli účinné, mali by sa organizovať na celoštátnej úrovni aj na úrovni jednotlivých odvetví a mali by sa na nich zúčastňovať aj sociálni partneri.

Zabezpečovanie kvality vzdelávania na pracovisku

Na zabezpečovanie kvality v OVP sa európski partneri zameriavajú už vyše desaťročie. Nedávno sa záujem upriamil aj na vzdelávanie na pracovisku. To si vyžaduje **jasný rámec zabezpečovania kvality učňovskej prípravy na úrovni systému, poskytovateľov i firiem, aby sa zabezpečila systematická spätná väzba (16)**. Podmienky zabezpečovania kvality učňovskej prípravy by sa mali dohodnúť na všetkých úrovniach (tvorcovia politiky, priemysel, poskytovatelia OVP) a mali by sa jasne vymedziť úlohy a povinnosti rôznych partnerov, ako aj mechanizmy spolupráce. Existencia právnych a formálnych náležitostí sama osebe však nemôže zaručiť kvalitu vzdelávania na pracovisku.

Najdôležitejšie je, aby sa systémy a inštitúcie dokázali prispôsobiť zmene. Pri riadení by sa mali zaviesť mechanizmy **s cieľom zabezpečiť, že obsah programov OVP bude reagovať na meniace sa kvalifikačné potreby firiem a spoločnosti (17)**. Na to môže byť potrebný systematický prístup k tvorbe politiky OVP založený na dôkazoch, sprevádzaný pravidelnými prognózami kvalifikačných potrieb a hodnoteniami reforiem OVP a pilotných projektov.

Kvalita si vyžaduje aj **posilňovanie vzájomnej dôvery a rešpektu vďaka pravidelnej spolupráci medzi účastníkmi procesu učňovskej prípravy na všetkých úrovniach (18)**. Na miestnej úrovni môže spolupráca zahŕňať napríklad to, že záverečné skúšky učňov budú spoločne viesť vnútropodnikoví školitelia, učitelia a zástupcovia príslušných odborných kruhov, aby sa zabezpečila jednotnosť medzi odbornou prípravou v školách na jednej strane a vo firmách na strane druhej. Na celoštátnej úrovni môže spolupráca zasa zahŕňať dialóg medzi príslušnými verejnými orgánmi.

Dôležitým prvkom zabezpečovania kvality vzdelávania na pracovisku je aj **spravodlivé, relevantné a vierohodné hodnotenie výsledkov vzdelávania (19)**. Keďže učenie môže prebiehať v rôznych vzdelávacích prostrediach, výsledky vzdelávania by mali pri hodnotení slúžiť ako spoločný referenčný bod. Okrem toho by sa hodnotenie malo uskutočniť v praxi alebo v prostredí simulujúcom prax, aby bolo čo najrealistickejšie. Pri zabezpečovaní kvality hodnotenia je dôležitým aspektom aj kvalifikácia a príprava hodnotiteľov.

S cieľom zabezpečiť kvalitu podnikovej odbornej prípravy je dôležité **podporovať kontinuálny profesijný rozvoj podnikových školiteľov a zlepšiť ich pracovné podmienky (20)**. Malo by sa podporovať celoštátne uznávanie školiteľských kvalifikácií. Pri tom by sa však malo vyhýbať vysokej miere regulácie podnikových školiteľov, keďže by to mohlo odrádzať kvalifikovaných pracovníkov, aby sa zhostili tejto úlohy.

Vysokovýkonné učňovské vzdelávanie na pracovisku: 20 hlavných zásad

Vnútroštátna správa a zapojenie sociálnych partnerov

- **Zásada č. 1:** Jasný a konzistentný právny rámec umožňujúci účastníkom procesu učňovskej prípravy účinne konať a chrániaci spoločné práva a povinnosti
- **Zásada č. 2:** Štruktúrovaný priebežný dialóg medzi všetkými účastníkmi procesu učňovskej prípravy vrátane transparentného spôsobu koordinácie a rozhodovania
- **Zásada č. 3:** Posilnenie úlohy sociálnych partnerov budovaním kapacít, preberaním iniciatívy a priznávaním zodpovednosti za vykonávanie
- **Zásada č. 4:** Systematická spolupráca medzi školami poskytujúcimi OVP alebo školiacimi strediskami a firmami
- **Zásada č. 5:** Vyvážené rozdelenie nákladov a výhod medzi firmami, poskytovateľmi vzdelávania a učňami

Podpora pre podniky, najmä MSP, ktoré poskytujú učňovskú prípravu

- **Zásada č. 6:** Podporné opatrenia, ktoré zatriktívnia učňovskú prípravu a sprístupnia ju MSP
- **Zásada č. 7:** Správna rovnováha medzi osobitnými kvalifikačnými potrebami firiem poskytujúcich učňovskú prípravu a všeobecnou potrebou zvýšiť zamestnateľnosť učňov
- **Zásada č. 8:** Zameranie sa na firmy bez skúseností s učňami
- **Zásada č. 9:** Podpora firiem, ktoré poskytujú učňovskú prípravu znevýhodneným učňom
- **Zásada č. 10:** Motivovanie a podpora firiem, aby učňom pridelovali kvalifikovaných školiteľov a mentorov

Atraktívnosť učňovskej prípravy a lepšie profesijné poradenstvo

- **Zásada č. 11:** Podpora priepustnosti medzi OVP a inými vzdelávacími a profesijnými dráhami
- **Zásada č. 12:** Zlepšovanie obrazu OVP a učňovskej prípravy podporovaním excelentnosti
- **Zásada č. 13:** Profesijné poradenstvo umožňujúce mladým ľuďom prijímať fundované rozhodnutia
- **Zásada č. 14:** Zatriktívnenie učňovskej prípravy rozvojom schopností učiteľov OVP
- **Zásada č. 15:** Zatriktívnenie OVP a učňovskej prípravy širokou škálou aktivít na zvyšovanie povedomia

Zabezpečovanie kvality vzdelávania na pracovisku

- **Zásada č. 16:** Jasný rámec zabezpečovania kvality učňovskej prípravy na úrovni systému, poskytovateľov i firiem, aby sa zabezpečila systematická spätná väzba
- **Zásada č. 17:** Zabezpečenie toho, že obsah programov OVP bude reagovať na meniace sa kvalifikačné potreby firiem a spoločnosti
- **Zásada č. 18:** Posilňovanie vzájomnej dôvery a rešpektu vďaka pravidelnej spolupráci medzi účastníkmi procesu učňovskej prípravy
- **Zásada č. 19:** Spravodlivé, relevantné a vierohodné hodnotenie výsledkov vzdelávania
- **Zásada č. 20:** Podpora kontinuálneho profesijného rozvoja podnikových školiteľov a zlepšenie ich pracovných podmienok

PRACOVNÁ SKUPINA PRE VZDELÁVANIE DOSPELÝCH

Pracovná skupina pre vzdelávanie dospelých na základe aktivít partnerského učenia a dvoch štúdií vypracovala kľúčové posolstvá a politické odporúčania s cieľom: zvyšovať základné zručnosti dospelých, rozvíjať zručnosti dospelých v oblasti IKT a posilňovať efektívnosť, účinnosť a súdržnosť politík.

Vzdelávanie dospelých môže mať prínos pre život i hospodárstvo.

Zo vzdelávania dospelých profitujú jednotlivci, firmy aj spoločnosti. Dospelí, ktorí sa neprestajne vzdelávajú, viac zarábajú, majú viac príležitostí na trhu práce, sú zdravší a aktívnejšie sa zapájajú do občianskeho života. Vzdelávanie dospelých zlepšuje inovačnú výkonnosť podnikov, ich produktivitu, ziskovosť a motiváciu pracovnej sily. Pomáha zlepšovať konkurencieschopnosť a hospodársky rast krajín.

Vysoký počet dospelých s nízkou úrovňou základných zručností predstavuje pre spoločnosť veľký problém. Primálo ľudí má prístup k vzdelávaniu dospelých. EÚ má ďaleko od dosiahnutia cieľa 15-percentnej účasti dospelých na vzdelávaní do roku 2020.

Aby sme rozšírili základné zručnosti dospelých, potrebujeme urobiť veľký krok vpred.

Medzi základné zručnosti dospelých patrí čítanie, písanie, hovorený jazyk, matematické a digitálne zručnosti. Zlepšenie týchto zručností môže posilniť osobnostný rozvoj jednotlivcov, ich pracovné príležitosti a hospodársku konkurencieschopnosť krajín. Rozširovanie základných zručností môže znížiť sociálne nerovnosti, posilniť začleňovanie, súdržnosť a aktívne občianstvo a zlepšiť duševné a telesné zdravie.

Všetky členské štáty EÚ musia pomôcť oveľa väčšiemu počtu dospelých zvýšiť si základné zručnosti, ktoré potrebujú, aby uspeli v dnešnej spoločnosti.

Členské štáty potrebujú proaktívne politiky na zlepšenie príležitostí a stimulov pre účasť svojich občanov na vzdelávaní a na uľahčenie integrácie dospelých migrantov a utečencov.

Je potrebná lepšia informovanosť a spolupráca, aby sa podporila účasť dospelých na vzdelávaní, čo povedie k ich začleneniu.

Účinnnejšie ciele informácie stratégie na celoštátnej a regionálnej úrovni, ako aj na úrovni poskytovateľov vzdelávania dospelých môžu zvýšiť informovanosť o nedostatkoch v základných zručnostiach a motiváciu jednotlivcov, aby si tieto zručnosti cibрили.

Členské štáty by mali zabezpečiť kvalitné, ciele vzdelávacie príležitosti a vytvárať dopyt po formálnom, neformálnom a informálnom vzdelávaní zameranom na základné zručnosti. To by sa malo týkať aj služieb pre nezamestnaných dospelých. Vzdelávanie a zvyšovanie úrovne zručností sú totiž najúčinnnejšie, keď je účasť dobrovoľná.

Mnohí dospelí majú motiváciu učiť sa, aby im vedomosti pomohli v zamestnaní, a **programy zamerané na základné zručnosti potrebné na pracovisku sú prospešné ako pre zamestnancov, tak aj pre zamestnávateľov.** Členské štáty musia úzko spolupracovať so zamestnávateľmi a odborními, aby sa zvýšil počet a rozsah programov zameraných na základné zručnosti potrebné na pracovisku.

Na celoplošné zlepšenie úrovne zručností dospelých v jednotlivých krajinách sú nevyhnutné kvalitné programy.

Vzdelávanie dospelých zamerané na základné zručnosti si vyžaduje vyučovacie metódy a kvalitné učebné plány, ktoré sú šité na mieru dospelým a zahŕňajú autentické materiály zo všetkých oblastí každodenného života.

Členské štáty by mali rozvíjať stratégie počiatočného, formatívneho a sumačného posudzovania a sebahodnotenia, ktoré budú motivovať dospelých a podporia ich v učení.

Vyučovanie základných zručností dospelých je náročná úloha a vyžaduje si špecializovanú odbornú prípravu. Členské štáty musia pedagógom, ktorí vzdelávajú dospelých v základných zručnostiach, poskytnúť atraktívne kariérne možnosti a primerané pracovné podmienky, ako aj kvalitnú počiatočnú odbornú prípravu a priebežný profesijný rozvoj, ktoré sa zameriavajú na pedagogické stratégie a témy šité na mieru dospelým.

Vzdelávajúci sa dospelí, ktorí si chcú zlepšiť základné zručnosti, často potrebujú osobitnú podporu, aby zavŕšili vzdelávací proces, ako napríklad špecializované poradenské služby, jasné plány napredovania a možnosti akreditácie a certifikácie ich predchádzajúceho vzdelávania. Účinná podpora zvyšuje pravdepodobnosť, že dospelí budú vo vzdelávaní pokračovať.

V záujme posilnenia účasti a vytrvalosti musia byť programy dostupné čo najbližšie k miestu, kde záujemcovia o ne žijú. Zároveň by sa mala poskytnúť praktická podpora v oblastiach, ako sú poplatky za štúdium či cestovné náklady, ale aj starostlivosť o deti alebo pracovné voľno. Programy by mali ponúkať možnosť pokračovať vo vzdelávaní po období absencie.

Všetci dospelí dnes potrebujú digitálne zručnosti.

Vzdelávajúci sa dospelí nielenže potrebujú lepšiu gramotnosť, ale aj lepšiu digitálnu gramotnosť. **V Európe existujú priepastné rozdiely v digitálnych zručnostiach.** Digitálne zručnosti sú základné zručnosti. Mnoho dospelých však nemá zručnosti potrebné na život a prácu v spoločnosti a na trhu práce, ktoré sú čoraz digitalizovanejšie. Nemôžu plne využívať možnosti, ktoré im ponúkajú digitálne médiá, a hrozí im, že budú ešte viac vylúčení, keďže čoraz viac informácií a služieb sa poskytuje online.

Vo vzdelávaní dospelých treba viac využívať digitálne zdroje.

IKT môžu a mali by zohrávať dôležitejšiu úlohu pri rozvoji gramotnosti. **Mobilné zariadenia, otvorené vzdelávacie zdroje (OVZ) a sociálne médiá majú obrovský potenciál pri rozširovaní prístupu dospelých k vzdelávaniu.** Môžu podporovať informálne učenie dospelých a zlepšiť príležitosti formálneho a neformálneho vzdelávania. Potenciál IKT vo vzdelávaní dospelých však v súčasnosti nie je úplne využitý. Študenti by mali mať právo osvojovať si digitálne základné zručnosti bezplatne. Treba organizovať informačné aktivity na zapojenie ťažko dostupných skupín. Programy by mali byť navrhnuté tak, aby rozvoj gramotnosti dospelých v čítaní, písaní a počítaní zahŕňal IKT.

Vďaka „revolúcii OVZ“ sa naskytá možnosť poskytnúť kvalitné vzdelávacie zdroje každému, a to kedykoľvek, kdekoľvek a pri relatívne nízkych nákladoch. Z nedávnej štúdie Európskej komisie³ však vyplýva, že v mnohých členských štátoch EÚ táto revolúcia do odvetvia vzdelávania dospelých ešte nedorazila. Ak sa členské štáty spoliehajú len na to, že táto výzva sa vyrieši postupne a že zmenu si vyžiada trh, vzdelávací potenciál IKT zostane nevyužitý, a tak sú potrebné rozsiahle politické iniciatívy na skvalitnenie v súčasnosti nevyhovujúcej infraštruktúry IKT v oblasti vzdelávania dospelých.

---

³ Vzdelávajúci sa dospelí v digitálnom učebnom prostredí (EAC-2013-0563).

Politiky v oblasti IKT by mali zabezpečiť dobrú rovnováhu medzi štyrmi prvkami:

- jasná vízia podpory digitálnych zručností dospelých a využitie potenciálu digitálnych technológií,
- dostupnosť kvalitných vzdelávacích zdrojov,
- komplexné programy na podporu pedagógov, ktorí vzdelávajú dospelých, pri aktualizácii zručností a efektívnom používaní IKT, a
- inovatívne prístupy na zabezpečenie primeranej úrovne investícií do infraštruktúry a technického vybavenia.

Politika vzdelávania dospelých musí byť jednotná a koordinovaná.

Strategické a dlhodobé zameranie na udržateľné poskytovanie vzdelávania dospelých doplnené silným riadením a systematickým prístupom k zlepšovaniu základných zručností na celoštátnej úrovni bude prínosom pre širokú škálu oblastí politiky. Navyše poskytne významnú návratnosť investícií vo forme zníženia sociálnych výdavkov a mnohorakejšieho, dynamickejšieho hospodárstva. Krátkodobé a nekvalitné programy vzdelávania dospelých sú zbytočné a neúčinné.

Vzdelávanie dospelých je komplexná oblasť politiky. Predstavuje významný prínos pre mnohé iné oblasti politiky (napr. hospodárstvo, zdravotníctvo, rodinu...). Zodpovednosť za politiku vzdelávania dospelých je často rozdelená medzi niekoľko ministerstiev a agentúr (napr. v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy, migrácie, spravodlivosti...) a viacerú úroveň tvorby politik (miestnu, regionálnu, celoštátnu). Táto spoločná zodpovednosť často vedie k tomu, že vzdelávanie dospelých je roztrieštené a jeho účinnosť trpí nedostatočnou koordináciou.

Vzdelávanie dospelých poskytuje široká škála vládnych a súkromných organizácií, prípadne organizácií tretieho sektora. Preto účinnosť politiky vzdelávania dospelých ako celku často podkopáva nedostatočná koordinácia medzi týmito mnohými účastníkmi, čo vedie k rozdrobenosti a nejednotnosti poskytovaných vzdelávacích služieb.

Lepšie základné zručnosti prinesú veľké výhody v mnohých oblastiach politiky. Účinné politiky si vyžadujú intenzívnu spoluprácu okrem iného medzi ministerstvami zodpovednými za školstvo, zamestnanosť, zdravotníctvo, sociálnu starostlivosť a podnikanie, sociálnymi partnermi a občianskou spoločnosťou. Spoluprácu medzi oblasťami politiky je nutné skvalitniť vo všetkých členských štátoch. Je to obzvlášť dôležité pri realizácii účinných informačných stratégií zameraných na skupiny dospelých, ktoré je ťažko zapojiť.

Členské štáty musia zabezpečiť, aby politiky vzdelávania dospelých mali časovo súvislý charakter, teda aby sa zakladali na dlhodobej strategickej vízii, ale aby zároveň dostatočne flexibilne reagovali na nové výzvy, ako napríklad na utečeneckú krízu, a aby sa dokázali prispôbovať na základe spätnej väzby od používateľov a výsledkov monitorovania.

Vzdelávanie dospelých sa musí zakladať na dôkazoch a náležitom monitorovaní.

Výber reforiem politik vzdelávania dospelých musí vychádzať zo spoľahlivých dôkazov, ktoré prednostne zohľadnia najúčinnnejšie postupy a zásahy. Investovaním do výskumu, aby sa zistilo, ktoré postupy fungujú, a monitorovaním vplyvu týchto politik by krajiny mohli poskytovať vzdelávanie efektívnejšie a z dlhodobého hľadiska ušetriť peniaze. Pracovná skupina ET 2020 pre vzdelávanie dospelých pomohla rozvinúť rámec, ktorý môže usmerniť tvorcov politik pri rozhodovaní o politikách vzdelávania dospelých.

PRACOVNÁ SKUPINA PRE PRIEREZOVÉ ZRUČNOSTI

Pracovná skupina pre prierezové zručnosti prispela k rozšíreniu spoločného referenčného rámca EÚ pre jazykové a digitálne zručnosti a k vypracovaniu takéhoto rámca pre podnikateľské zručnosti.

Prierezové zručnosti v záujme zamestnatel'nosti, inovácie a aktívneho občianstva

Zručnosti požadované v 21. storočí sa podstatne zmenili v dôsledku čoraz globálnejšej a vzájomne prepojenejšej znalostnej spoločnosti. Popri základných zručnostiach naberajú na význame prierezové zručnosti ako podnikanie, riešenie problémov, kritické myslenie a digitálna kompetencia, ako sa uvádza aj v odporúčaní o kľúčových kompetenciách z roku 2006. **Prierezové zručnosti sú kľúčové pre zamestnatel'nosť, inováciu a aktívne občianstvo.**

Tieto zručnosti však nie sú dostatočne zakotvené do formálneho vzdelávania a odbornej prípravy a často sú predmetom informálneho a neformálneho vzdelávania. **Ťažko sa teda definujú, posudzujú a overujú a nedajú sa tak ľahko vyučovať a naučiť.** Tieto zručnosti by mali byť súčasťou osnov programov vzdelávania a odbornej prípravy a súvisiacich výsledkov vzdelávania.

Práve takými výzvami sa zaoberala táto pracovná skupina. Dôraz sa kládol na **nástroje, ktoré môžu uľahčiť výučbu, učenie, hodnotenie a dokumentovanie** niektorých týchto prierezových zručností. Skupina prispela k vypracovaniu **spoločných referenčných rámcov pre jazykové, digitálne a podnikateľské zručnosti** a k diskusii o nich.

Hoci pôvodne sa mala pracovná skupina zameriavať na synergie a prenosnosť medzi prierezovými zručnosťami, o problémoch príznačných pre tieto zručnosti sa nehovorilo z dôvodu nedostatočného prierezového prístupu k rozvoju kompetencií na vnútroštátnej úrovni. Táto oblasť by sa mohla preskúmať v budúcnosti.

Zlepšenie výsledkov výučby a štúdia jazykov

Vďaka predchádzajúcemu mapovaniu a porovnávacej analýze jazykov vo vzdelávaní a odbornej príprave sa členské štáty dohodli na hlavných výzvach, ako aj na úlohe **Spoločného európskeho referenčného rámca Rady Európy (CEFR)**⁴ s cieľom tieto výzvy riešiť.

Takéto boli hlavné závery:

- Treba **zmeniť zameranie politiky viacjazyčnosti** na výučbu a štúdium jazykov vychádzajúc z lepšieho porozumenia zásad CEFR,
- Existuje priestor pre **d'alsie vzdelávanie pedagógov** v rámci projektu RELANG⁵, na ktorom spolupracuje Európska komisia s Európskym centrom pre moderné jazyky,
- Malo by sa presadzovať a podporovať **intenzívnejšie šírenie a vykonávanie zásad CEFR**, predovšetkým pri tvorbe osnov, odbornej príprave učiteľov a hodnotení,

⁴ http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre1_en.asp.

⁵ <http://relang.ecml.at/>.

- Mal by sa klásť väčší dôraz na **sebahodnotenie a formatívne hodnotenie**, aby sa študentom a pedagógom uľahčilo celoživotné získavanie jazykových kompetencií,
- **Prierezové/prevoditeľné jazykové kompetencie** možno využívať lepšie na základe už nadobudnutých zručností s cieľom rozširovať jazykové znalosti jednotlivcov,
- Mala by sa pravidelne overovať relevantnosť jazykového vzdelávania a výučby vzhľadom na **realitu na trhu práce**, očakávania študentov, zamestnávateľov a poskytovateľov terciárneho/ďalšieho vzdelávania,
- Malo by sa podporovať, aby sa pri certifikátoch vydávaných školami, zverejňovaní ponúk pracovných miest, zostavovaní životopisov atď. častejšie uvádzali úrovne CEFR ako nástroj transparentnosti, podľa možnosti s použitím **jazykového portfólia Europass**.

Rámec EÚ pre digitálnu kompetenciu

Digitálna kompetencia zahŕňa viac než len funkčné elektronické zručnosti. Patrí sem aj kritické, tvorivé a spoločné využívanie IKT.

S cieľom dospieť k spoločnému chápaniu digitálnej kompetencie bol tento pojem rozdelený na jednotlivé zložky. Cieľom bolo vytvoriť kompetenčný referenčný rámec.

Európsky rámec digitálnych kompetencií občanov (DIGCOMP), ktorý už je k dispozícii⁶, sa zameriava na týchto päť oblastí: spracovanie informácií, komunikácia, vytváranie obsahu, bezpečnosť a riešenie problémov. Tie dokopy zahŕňajú 21 kompetencií týkajúcich sa vedomostí, zručností a postojov.

Na tomto základe možno s podporou viacerých zainteresovaných strán (poskytovateľov vzdelávania a odbornej prípravy, služieb zamestnanosti, podnikov, poradenských centier, sociálnych partnerov a tvorcov politiky) vytvoriť nástroje sebahodnotenia pre študentov i občanov s využitím deskriptorov pre rôzne úrovne pokročilosti⁷. **Nástroje sebahodnotenia ponúkajú každému občanovi možnosť odmerať si vedomosti, schopnosti a zručnosti, ktoré nadobudol, a zistiť, čo mu ešte chýba, aby si uľahčil odbornú prípravu a/alebo hľadanie zamestnania.**

Rámec EÚ pre digitálnu kompetenciu ponúka deskriptory vzdelávacích výstupov pre tri úrovne ovládania jazyka (na použitie v Europass-životopise) a osem úrovní spôsobilosti na iné potreby používateľov (sebahodnotenie, tvorba učebných osnov, hodnotenie nadania atď.).

Dôkazom užitočnosti rámca DIGCOMP je, že členské štáty ho už začali využívať⁸.

Rozvoj podnikateľských zručností občanov

V Európe existuje množstvo zaujímavých iniciatív, ktorých cieľom je zahrnúť podnikateľské vzdelávanie do formálneho a neformálneho vzdelávania. Medzi jednotlivými krajinami a dokonca aj medzi školami však existujú značné rozdiely. Jednou z výziev je rôzne chápanie toho, čo je podnikateľské vzdelávanie, od úzkej definície pokrývajúcej iba zakladanie podnikov po širší prístup zahŕňajúci aj tvorivosť, podstupovanie rizika či inovácie.

V záujme podpory rozvoja podnikateľského vzdelávania a jeho prínosu pre prierezové zručnosti bola dohodnutá pracovná definícia pojmu podnikania:

---

⁶ <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC83167.pdf>.

⁷ Pozri najmä s. 14 správy o DIGCOMP.

⁸ Pozri mapu: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/implementation?search>.

„Podnikanie je využívanie príležitostí a myšlienok a ich premena na hodnoty pre ostatných. Vytvorené hodnoty môžu byť finančné, kultúrne alebo sociálne.“

Po konzultácii s viac ako 200 zainteresovanými stranami (vrátane odborníkov z pracovnej skupiny) bol navrhnutý **Európsky koncepčný rámec pre podnikateľské zručnosti (ENTRECOMP)**, ktorý bude k dispozícii od júna 2016. Vychádza z troch oblastí kompetencií a z 13 zručností, pričom každú sprevádzajú aj deskriptory.

Súčasťou rámca je dotazník uznaný na úrovni EÚ, ktorý má slúžiť vyučujúcim, podnikom a jednotlivcom pri posudzovaní vlastných podnikateľských zručností.

Ďalej sa dohodlo, že členské štáty by si mali vymieňať osvedčené postupy, ako to bolo v kontexte politických experimentov alebo v projekte Podnikanie 360⁹. Osvedčené postupy sú dostupné aj na platforme School Education Gateway¹⁰.

---

⁹ <http://www.oecd.org/site/entrepreneurship360/home/>.

¹⁰ <http://www.schooleducationgateway.eu/sk/pub/index.htm>.

PRACOVNÁ SKUPINA PRE DIGITÁLNE A ONLINE VZDELÁVANIE

Pracovná skupina ET 2020 pre digitálne a online vzdelávanie (WG DOL) analyzovala výsledky výskumov, vymieňala si osvedčené postupy a rozvíjala metódy a nástroje na skvalitnenie a rozšírenie digitálneho a online vzdelávania.

Referenčný rámec, ktorý má pomôcť inštitúciám vzdelávania rozvíjať inovatívne a otvorené vzdelávacie prostredia

Digitálne technológie v oblasti vzdelávania sú dnes mimoriadne pokročilé. Ľudia majú čoraz častejšie prístup k vhodnej infraštruktúre, zariadeniam, nástrojom/softvéru a obsahu a siahajú po nich. Napriek tomu využívanie technológií digitálneho a online vzdelávania je medzi členskými štátmi stále nevyvážené. Hlavnými prekážkami pri ich rozširovaní sú inštitucionálne vedenie, zručnosti učiteľov a nejednotné politické rámce.

Tvorcovia politiky a odborníci sa zhodujú, že **na optimálne využívanie technológií digitálneho a online vzdelávania sú potrebné holistické prístupy**. Referenčný rámec „**Digitálne kompetentná vzdelávacia organizácia**“, ktorý bol vypracovaný v pracovnej skupine v spolupráci s IPTS¹¹, pomôže vzdelávacím organizáciám rozvinúť si digitálne zručnosti. Vztahuje sa na šesť kľúčových oblastí inštitucionálnej zmeny: **riadenie a správa; výučbová a študijná prax a profesionálny rozvoj; obsah a osnovy; spolupráca a vytváranie sietí; hodnotenie; infraštruktúry**.

Zabezpečenie kvality otvorených a inovatívnych vzdelávacích prostredí

Zabezpečovanie kvality otvorených a inovatívnych vzdelávacích prostredí bolo predmetom samostatného podujatia partnerského učenia. Integrácia digitálneho a online učenia do vzdelávania vyvoláva nové otázky a výzvy týkajúce sa zabezpečenia kvality aspoň z troch hľadísk: z hľadiska študenta, učiteľa a inštitúcie. Chýbajú **jasné a ucelené usmernenia** na zabezpečovanie kvality. Takéto usmernenia by mohli:

- podporiť vývoj digitálne kompetentných vzdelávacích organizácií, ako aj posilňovanie digitálnej kompetencie pedagógov a študentov,
- umožniť odborníkom z praxe hodnotiť rôzne aspekty kvality v digitálnom a online učení a podporovať využívanie kvalitných digitálnych a otvorených vzdelávacích zdrojov,
- podporiť študentov pri rozvíjaní schopnosti kriticky a nezávisle posudzovať kvalitu digitálnych a online materiálov.

Tvorba a využívanie digitálneho obsahu na všetkých úrovniach vzdelávania

Prístupné a kvalitné otvorené vzdelávacie zdroje môžu pomôcť zmeniť postupy vzdelávania a odbornej prípravy pri budovaní otvorenejšieho a individualizovanejšieho vzdelávania. Je potrebné väčšie úsilie, aby sa zlepšila použiteľnosť existujúcich platforiem, a to cestou **rozsiahlych pilotných projektov**. Takéto pilotné projekty by nám navyše pomohli lepšie pochopiť, ako učitelia využívajú OVZ.

¹¹ Inštitút pre technologický výskum budúcnosti je súčasťou Spoločného výskumného centra Komisie.

Jazykové bariéry naďalej predstavujú prekážku pre ďalšiu európsku spoluprácu v oblasti OVZ, najmä v školskom vzdelávaní. Okrem toho rozdiely medzi učebnými plánmi sťažujú vypracovanie taxonómií a ukazovateľov kvality, ktoré možno pochopiť a uplatňovať jednotne.

dôkladné prepájanie učebných plánov so zdrojmi by mohlo byť prospešné pre cezhraničné využívanie zdrojov a mohlo by podporiť využívanie všetkých druhov digitálnych vzdelávacích materiálov.

A napokon, v krajinách s obmedzeným počtom užívateľov OVZ môže byť ťažké definovať udržateľný model pre tieto zdroje. Mohlo by byť užitočné preskúmať **modely udržateľnosti pre cezhraničnú spoluprácu v oblasti OVZ.**

Sprístupňovanie databáz otvorených vzdelávacích zdrojov

Nedostatok ucelených metaúdajov a spoločne dohodnutých taxonómií vzdelávacích zdrojov bráni využívaniu OVZ, pretože učiteľom sťažuje posudzovanie kvality a relevantnosti zdrojov s ohľadom na ich potreby.

Budúce úsilie o rozširovanie OVZ by malo zohľadňovať rozmer zabezpečovania kvality, ako aj štandardizácie taxonómie a metadát. **Minimálne vzájomne dohodnuté normy týkajúce sa metaúdajov by mohli zlepšiť využívanie OVZ a iných digitálnych vzdelávacích materiálov.**

Jasnejšie pravidlá o autorských právach

Existujúci rámec autorských práv je pre pedagogických odborníkov príliš zložitý¹². Súčasné legislatívne rámce zvyknú uprednostňovať analógové nástroje pred digitálnymi. **Pri prebiehajúcej revízii súčasného európskeho rámca autorských práv a transpozícii do vnútroštátneho práva by mali byť usmerňujúcimi zásadami jednoduchosť a jasnosť.**

Výzvy, pred ktorými stoja odborníci v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy v kontexte súčasného rámca, sú často také zložité, že si vyžadujú právne poradenstvo. **Takéto prekážky by mohlo pomôcť odstrániť vytvorenie kontaktných miest, ktoré poskytnú pedagógom poradenstvo o autorskom práve v prípade digitálneho a online vzdelávania.**

Boli identifikované dôležité trendy v oblasti digitálneho a online vzdelávania

Kľúčové trendy sú takéto:

Mobilné technológie a rýchlejší prístup k internetu viedli k **novým hybridným formám vzdelávania kombinujúcim formálne, neformálne a informálne učenie.**

Vzdelávacie systémy sú teraz otvorené novým aktérom¹³ a pedagógovia a študenti môžu budovať silné a inkluzívne spoločenstvá, ktoré podporujú bohaté vzdelávacie skúsenosti.

Všadeprítomnosť **sociálnych médií a digitálnych technológií v spoločnosti poukázala na to, že vzdelávacie inštitúcie musia otvoriť vzdelávacie prostredie, ak chcú** podporiť zamestnateľnosť a aktívne občianstvo.

---

¹² „Creative Commons“ je *de facto* normou pri udeľovaní licencií otvoreným vzdelávacím zdrojom.

¹³ Toto je hlavné poslanstvo oznámenia „Otváranie systémov vzdelávania“. [COM/2013/0654 final](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/COM/2013/0654_final).

Digitálne a otvorené vzdelávacie zdroje možno používať, rozširovať a prispôbovať v rozličných kontextoch vzdelávania, **vd'aka čomu sa študenti môžu podieľať na tvorbe vzdelávacích materiálov a vzdelávanie sa môže stať autentickejším.**

Údaje pochádzajúce z online činností možno použiť na **individualizáciu vzdelávania, vyučovania a hodnotenia** (vzdelávacia analytika). V súčasnosti sa len malý podiel európskeho výskumu venuje vzdelávacej analytike a jej úlohe pri usmerňovaní politiky a praxe vrátane otázok ako ochrana osobných údajov.

Kľúčové posolstvá pracovnej skupiny

Inovácia si vyžaduje holistický prístup a zapojenie aktérov na všetkých úrovniach vzdelávacieho systému. Otváranie a inovovanie vzdelávacieho prostredia má mnoho rozmerov a ide nad rámec používania digitálnych technológií.

Otvoril sa priestor **novým partnerstvám a metódam spolupráce** medzi inštitúciami a naprieč hranicami a tie by sa mali podporovať.

Individualizované vzdelávanie, ktoré umožňujú digitálne technológie, môže priniesť značné zlepšenie výsledkov vzdelávania.

Digitálnu kompetenciu a nadobúdanie zručností nemožno oddeliť od toho, ako sa riadia výučbové procesy a ako sa osnovy premietajú do pedagogických postupov.

Využívanie digitálnych technológií znamená, že sa bude zhromažďovať čoraz viac údajov o výučbových procesoch. Takáto „vzdelávacia analytika“ má výrazný potenciál pri individualizácii a skvalitňovaní vzdelávania. **Vzdelávacia analytika však zároveň vyvoláva otázky o ochrane a archivácii údajov a o súkromí**, ktoré treba riešiť. Malo by sa podporovať viac európskych výskumných aktivít, aby sa tvorba politík mohla zakladať na dôkazoch.